

УДК 821.161.2-94-92.091:[001.891:303.446.4](477.83/. 86)»19/20»

СТОЙКО Ігор – аспірант кафедри української літератури імені академіка Михайла Возняка, Львівський національний університет імені Івана Франка, вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна (Ihor.Stoyko@lnu.edu.ua).

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-1756-6275>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2026.66.12>

Бібліографічний опис статті: Стойко, І. (2026). «Апогей причинкарства» чи «франкознавець першої руки»? Ще раз про наукову методологію Михайла Возняка. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 66, 109–120, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2026.66.12>

«АПОГЕЙ ПРИЧИНКАРСТВА» ЧИ «ФРАНКОЗНАВЕЦЬ ПЕРШОЇ РУКИ»? ЩЕ РАЗ ПРО НАУКОВУ МЕТОДОЛОГІЮ МИХАЙЛА ВОЗНЯКА

Анотація. У статті предметом дослідження стала полеміка про наукову парадигму та літературознавчу методологію Михайла Возняка як засновника і чільного представника франкознавства, інспіровану на початку ХХІ ст. публікацією в Україні мемуарів Юрія Шевельова про його перебування у Львові під час 2-ї світової війни. Загальним об'єктом вивчення обрано сучасні наративи про критерії оцінки спадщини українського літературознавства в умовах окупаційного комуністичного режиму, антиімперського дискурсу під час активної російсько-української війни. Зроблено спробу сформулювати основні складники персональної авторської системи методів і прийомів літературознавчого дослідження, визначених світоглядними засадами Возняка-інтелектуала, суспільно-національними обставинами, індивідуальними та психотипними рисами, питомими для авторського стилю та когерентності його наукового тексту як системи. У дослідженні наголошено на інтегральному підході академіка, що поєднує літературознавство та культурологію і творить загальну когерентність Вознякового наукового тексту, тобто має свою внутрішню смислову єдність і логічну послідовність. Сформульовано концептуальні засади наукової методології М. Возняка, а саме: принципи культурно-історичної школи, джерелознавчий аналіз, націєцентричний підхід у науці й літературі, філологічний позитивізм у текстології, бібліографічний або ж джерелознавчий базис у літературознавстві, франкознавство як окремий авторський літературознавчий метод.

Ключові слова: Михайло Возняк, Юрій Шевельов, літературна історіографія, франкознавство, мемуари, когерентність тексту, Галичина.

STOYKO Ihor – Postgraduate Student at the Department of Ukrainian Literature named after Academician Mykhailo Vozniak, Ivan Franko National University of Lviv, 1, Universitetska str., Lviv, 79000, Ukraine (Ihor.Stoyko@lnu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-1756-6275>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2026.66.12>

To cite this article: Stoyko, I. (2026). «Apohei prychynkarstva» chy «frankoznavets pershoi ruky»? Shche raz pro naukovu metodolohiiu Mykhaila Vozniaka [«Apogee of the falsification» or «first-hand Franko-scientist»? Once again for the scientific methodology of Mykhailo Vozniak]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. “Philology” Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 66, 109–120, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2026.66.12> [in Ukrainian].

© СТОЙКО Ігор, 2026

Стаття поширюється
на умовах ліцензії
відкритого доступу (CC BY 4.0)

«АПОНЕІ ПРЫЧЫНКАРСТВА» ЧЫ «FRANKOZNAVETS PERSHOI RUKY»? SCHE RAZ PRO NAUKOVU METODOLOHIU MYKHAILA VOZNIAKA

Summary. *U statti predmetom doslidzhennia stala polemika pro naukovu paradyhmu i literaturoznavchu metodolohiiu Mykhaila Vozniaka yak zasnovnyka i chilnoho predstavnyka frankoznavstva, inspirovanu na pochatku KhKhIst. publikatsiieiu v Ukraini memuariv Yuriiia Shevelova pro perebuvannia u Lvovi pid chas 2-yi svitovoi viiny. Zahalnym obiekтом vyvchennia obrano suchasni naratyvy pro aksiolohichni kryterii otsinky spadshchyny ukrainskoho literaturoznavstva v umovakh okupatsiinoho komunistychnoho rezhymu, antyimperskoho dyskursu pid chas aktyvnoi rosiisko-ukrainskoi viiny. Zrobleno spruhu sformuvaty osnovni skladovi personalnoi avtorskoi systemy metodiv i pryiomiv literaturoznavchoho doslidzhennia, vyznachenykh svitohliadnymy zasadamy Vozniaka-intelektuala, suspilno-natsionalnymy obstavynamy, indyvidualnymy ta psykhotypnymy rysamy, shcho ye pytomymy dlia avtorskoho styliu ta koherentnosti yoho naukovoho tekstu yak systemy. U doslidzhenni naholosheno na intehralnomu pidkhodi akademika, shcho poiednuie literaturoznavstvo ta kulturolohiuu i tvoryt zahalnu koherentnist Vozniakovoho naukovoho tekstu, tobtо maie svoiu vnushchniu smyslovu yednist i lohichnu poslidovnist. Sformulovano kontseptualni zasady naukovoї metodolohii M. Vozniaka, a same pryntsypy kulturno-istorychnoi shkoly, dzhereloznavchyi analiz, natsiietsentrychnyi pidkhid u nautsi i literaturi, filolohichniy pozytyvizm u tekstolohii, bibliohrafichniy abo zh dzhereloznavchyi bazys u literaturoznavstvi, frankoznavstvo yak okremyi avtorskyi literaturoznavchyi metod.*

Key words: *Mykhailo Vozniak, Yurii Shevelov, literaturna istoriohrafiia, frankoznavstvo, memuary, koherentnist tekstu, Halychyna.*

Постановка проблеми. Ця розвідка є продовженням дослідження проблеми рецепції спадщини Михайла Возняка, щодо якої все ще побутують певні стереотипи, детерміновані причинами специфічного характеру. У першій частині дослідження (Стойко, 2025) з'ясовано історію питання, зокрема, розглянуто різновекторні судження й оцінки літературознавчих праць М. Возняка в оглядах діаспорних учених (В. Заїкин, В. Дорошенко, Б. Кравців, Л. Луців), акцентовано на особливостях наукового стилю й особистої історіографічної манери Возняка, на його особливій ролі як чільного і водночас нетипового представника того руху, що в Галичині наприкінці ХІХ-го та перших десятиліттях ХХ-го ст. метафорично називали «літературна археологія» (В. Заїкин) або ж «причинкарство». Отож, перспективою подальшого вивчення цієї наукової проблеми є аналіз рецепції наукового доробку Михайла Возняка в українському літературознавстві після здобуття державної незалежності, зокрема після публікації в Україні мемуарів Юрія Шевельова (Шевельов (Шерех), 2001) про його перебування у Львові під час 2-ї світової війни. Також потребують аналізу й узагальнення сучасні наративи про критерії оцінки спадщини українського літературознавства в умовах окупаційного комуністич-

ного режиму та в антиімперському дискурсі періоду активної фази російсько-української війни, зокрема на прикладі рецепції наукового доробку Михайла Возняка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У фокусі цієї наукової розвідки перебувають як праці початку тисячоліття, зумовлені недавнім безпосереднім (не)сприйняттям спогадів Ю. Шевельова 2001 р. передусім класиками «вознякознавства» І. Денисюком (Денисюк, 2005а); Денисюк, 2005б) і М. Гнатюком (Гнатюк, 2012), так і шерг вознякознавчих студій останніх п'яти років. Детально розглянуто недавню статтю провідної дослідниці вознякознавчої проблематики історикині Лесі Клебан «Світогляд та наукові інтереси Михайла Возняка: формування і становлення» (2020), а також матеріали системної колективної монографії, інспірованої 140-річчям від дня народження М. Возняка, виданої науковцями кафедри української літератури Львівського національного університету ім. Івана Франка, якої він є патроном (Літературознавчий, 2024). Проаналізовано розділи монографії, у яких ідеться про особливості літературознавчого наукового стилю та україноцентричність ученого, насамперед авторства Орести Баси (Баса, 2024), Михайла Гнатюка (Гнатюк, 2024), Юрія Горблянського (Горблянський, 2024), Валерія Корнійчука

(Корнійчук, 2024), Романа Крохмального (Крохмальний 2024), Миколи Крупача (Крупач 2024), Володимира Микитюка (Микитюк, 2024).

Актуальність цієї публікації зумовлена все ще дискусійним питанням щодо суб'єктності наукової постаті Михайла Возняка й загальною потребою переосмислення проблематики та збереження класичної наукової спадщини української культури періоду советської окупації, з'ясування рівня залученості й інтегрованості українистики в загальноєвропейський науковий простір в діячій синхронії.

Мета дослідження – довести шляхом аналізу проблеми виникнення й розвитку оцінки Возняка-ученого (виключно дослідник «причинкарського» типу, наукова методологія якого передбачає обмежені «правила гри», анахронічний літературознавчий інструментарій), її помилковості і тенденційності, встановити основні компоненти авторської системи методів і прийомів літературознавчого дослідження, визначених світоглядними засадами Возняка-інтелектуала, його індивідуальними рисами та суспільно-національними обставинами.

Завдання – 1) розглянути в розвитку судження про літературознавчі праці М. Возняка, акцентовано зупинившись на поверненні і сприйнятті спадщини академіка в незалежній Україні; 2) комплексно проаналізувати всю методологічну палітру вченого; 3) сконцентрувавшись на відмінностях у сприйнятті авторського стилю, довести високий рівень наукової суб'єктності та оригінальності вченого; 4) систематизувати зміни в переосмисленні місця й ролі академіка Михайла Возняка в історії українського літературознавства після публікації в Україні мемуарів Юрія Шевельова про перебування у Львові під час 2-ї світової війни; 5) окреслити статус «ученого першої руки» в сучасному українському науковому каноні.

Виклад матеріалу. Певною мірою алогічно, але розгляд вознякознавства останньої чверті століття (тобто аналіз цієї українознавчої галузі у XXI ст.) розпочнемо з огляду студій дослідників проблеми за останні п'ять років. Це вмотивовано самою логікою дослідження й глибиною окреслених у меті нашого

дослідження завдань. Отож, історіографічний і суспільно-політичний підходи історикіні Лесі Клебан, яка так багато зробила для наукового осмислення постаті академіка Возняка, зокрема в найважчий, на її думку, період діяльності та в часі советської окупації, засновані на архівних і маловідомих матеріалах. Десятки документів, повернутих й уведених її стараннями в науковий обіг, становлять цінну базу для формування справжнього соціального й національного портрета Возняка як суб'єкта, сформованого під впливом конкретної культури та часу. Однак в останній розвідці Клебан, датованій 2020 роком, не враховано сучасні літературознавчі дослідження наукової методології Возняка, натомість синтетичну за задумом студію засновано на вознякознавчих публікаціях кінця 80-х–90-х рр. XX ст., частково – початку XXI ст., передусім на «ювілейних» статтях 1981 і 1991 рр. Я. Ісаєвича, Л. Міщенко, В. Лесина, М. Нечиталюка, І. Денисюка, Я. Мельник, Т. Салиги, М. Гнатюка, М. Вальо, самої Лесі Клебан періоду захисту кандидатської дисертації з історії на матеріалі наукової біографії академіка (Клебан, 2020). Безумовну наукову вартість мають і архівні матеріали, введені в обіг крізь призму мети статті – простежити еволюцію поглядів академіка на чільні проблеми українського державотворення, проаналізувати вплив політичних чинників і взаємин Михайла Возняка з провідними науковцями першої половини XX ст. на його наукові інтереси (Клебан, 2020, с. 130). Викликає певне застереження «періодизація» життя Возняка («...відбувалася еволюція його поглядів у різні періоди життя: еміграційний, польський та радянський») (Клебан, 2020, с. 128), однак це питання радше номінування, а не хронології. Йдеться про різнотипні підходи в називанні окремих періодів життя і творчості, адже використано «географічний» і «політичний», підходи. Тим паче, коли йдеться про «еміграцію» Возняка зі Львова до Відня та інших австрійських міст, яка відбувалася в межах однієї держави.

У згаданій статті Л. Клебан, на нашу думку, влучно відтворює *психотип* Возняка, сформований ще замолоду, в безпосередніх взаєминах із справжніми «метрами» української культури в Галичині кінця XIX-го – поч.

XX-го ст.: І. Франком, О. Колессою, К. Студинським, М. Грушевським, С. Рудницьким, С. Томашівським та ін. Зокрема, історикня зауважує: «1911 року М. Возняка обрано дійсним членом філологічної секції НТШ за поданням саме К. Студинського. Проте ухвала секції не була затверджена Товариством, бо його члени, зокрема С. Томашівський та С. Рудницький, вважали за необхідне підвищити вимоги до кандидатів на вступ у Товариство – вимагались науково виважені праці та ступінь доктора. Оскільки молодий дослідник не відповідав встановленим вимогам, його не прийняли до складу дійсних членів НТШ. З цих причин “Возняк був страшенно ображений... і на НТШ, зокрема, на Студинського...”». До речі, протягом усього наукового життя М. Возняк дуже болісно сприймав критику на свою адресу. З цього приводу його соратник І. Кревецький писав до фундатора-франкознавця: “дивно мені, що Ви берете собі так дуже до серця відносини, серед яких приходиться Вам працювати... Відносини ж ці, се ж невідлучний [атрибут – Л. К.] кожного українського письменника, що дійсно щось робив – пригадайте Драгоманова, Франка, Грушевського й інших ...”» (Клебан, 2020, с. 132–133).

Рафіновано науковий і навіть «строгий» підхід у поєднанні з видатною особистісною суб’єктивністю відзначає Ореста Баса в розділі «Інтермедіальний потенціал «Історії української літератури» Михайла Возняка» колективної монографії «Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка». Дослідниця наголошує на його синтетичному культурно-історичному та інтермедіальному методах, а також на націєцентричній та інтелектуально автономній позиції, що дає їй підстави до висновку про Возняка як архітектора українського літературного канону, творця нових наукових перспектив (Баса, 2024, с. 47–49). Михайло Гнатюк, якого слушно вважати «піонером» вознякознавства, адже був серед тих дослідників, що повертали вознякознавчі праці в активний обіг ще за советського режиму, розглядає Михайла Возняка як системного історика не тільки літератури, а й української культури загалом. Особливо наголошує Гнатюк на співпраці Возняка з феноменальною культурною інституцією, якою була «Просвіта», тобто

М. Гнатюк акцентує на інтегральному підході академіка, що поєднує літературознавство та культурологію, а також на створенні джерелознавчої бази для вивчення історії культури саме Галичини (Гнатюк, 2024, с. 28–37).

У дуже фактографічно насиченому розділі «Історія скаже, що я був я, а не більшовик» (Михайло Возняк і національно-державницьке літературознавство) цієї ж монографії Микола Крупач проаналізував наукову цінність спадщини вченого крізь призму його національної та наукової суб’єктності, у якій був абсолютно впевнений. У розділі наголошено на українськоцентричності Возняка, джерелознавчій фундаментальності його праць, на ролі у державотворчих процесах та формуванні наукових інституцій (Крупач, 2024, с. 17–27). Такі самі аспекти доробку вченого описує й Володимир Микитюк (Микитюк, 2024, с. 174–192), слушно вважаючи національну поставу основою його суб’єктності й заперечуючи водночас думку про нього як про «кабінетного ученого», своєрідного «іхтіозавра» від науки. Дослідник стверджує, що суб’єктивність академіка виявлялася у свідомому виборі тем, які утверджували тяглість української культури. У цій, і попередніх публікаціях В. Микитюк формує один із центральних методів Возняка, котрий можна назвати «методом історичної перспективи», й засвідчує його пов’язаність із працями зачинателя і першопрохідця в українській літературній історіографії Омеляна Огоновського, наголошуючи при цьому на еволюційному підході його прямого учня й послідовника, як і на так званій «франківській лінії» у методології академіка. Наукову методологію Возняка Микитюк окреслив дещо метафорично – як контамінацію ретельного архіваріуса й аналітика, котрий бачив літературний факт у контексті цілої епохи. Як і М. Крупач, В. Микитюк наголошує на педагогічно-організаційній суб’єктності Возняка, тобто відзначає його роль у формуванні наукової школи, зокрема франкознавчої, та освітніх інституцій. Тобто на здатності інституціоналізувати українське літературознавство, перетворюючи його з аматорських студій на академічну дисципліну шляхом заснування й підтримки періодичних видань і наукових збірників зокрема. Виокремлено й акценто-

вано в Микитюка й етичний вимір методу Возняка, виявлюваному передовсім у формі інтелектуального спротиву усім окупаційним режимам, у час панування яких тому довелося жити й працювати.

Особливою аналітичністю та глибоким проникненням у творчу й наукову лабораторію Михайла Возняка як шевченкознавця насичена стаття «прямого спадкоємця» возняківської літературознавчої школи Валерія Корнійчука. У розділі «Михайло Возняк – шевченкознавець» дуже системно й аргументовано сформульовано основні якості наукового методу та суб'єктності «академіка з легенди». Засади фактографічної точності та критичного опрацювання джерел, прагнення до максимально об'єктивної реконструкції літературного процесу, де Возняк свою «суб'єктність» як дослідника завжди свідомо обмежував науковою аргументацією. В. Корнійчук однозначно виокремлює *інтелектуальну суб'єктність* Возняка. Не просто «збирач фактів», а *автономний суб'єкт*, який формував національний канон літературознавства. Його суб'єктність виявлялася у вмінні протистояти ідеологічному тиску й зберігати наукову чесність, що робило його метод «франківським за духом», вільним від політичної кон'юнктури. Зокрема В. Корнійчук пише: «Характерною особливістю літературознавчого дискурсу М. Возняка є “мандрівки” сторінками старих часописів і скрупульозний аналіз найцікавіших фактів із культурно-мистецького життя України» (Корнійчук, 2024, с. 158). Відзначає теж інтертекстуальність дослідницької методології шевченкознавця, «франківську методику» аналізу тексту, побудовану на поєднанні малярського і власне літературознавчого інструментарію: «Квінтесенцією Вознякової статті став блискучий інтертекстуальний аналіз Шевченкової поеми. Дослідник розглянув її у площині інших тогочасних романтичних поезій, у яких зображено козацьку епоху. Зокрема, він порівняв “Івана Підкову” з віршами “Платки на казачьих крестах” Миколи Маркевича, “Бабусенька”, “Козачая смерть”, “Смерть бандуриста”, “Добридень”, “Підземна церква”, “До вас”, “Тулянка” Амвросія Метлинського, “Малоросійська балада” Опанаса Шпигоцького й ін. Заслугує також на увагу використання Франкової методики

аналізу поетичного та малярського творів...» (Корнійчук, 2024, с. 161). Як продовжувач і носій найкращих рис «возняківської школи» Корнійчук закономірно відзначає надзвичайну дослідницьку рису свого патрона – глибоке занурення в текст («мікроаналіз»), що допомагала дослідникам як суб'єктам пізнання розкривати приховані смисли творів. Висновки сучасного вченого про літературознавчу спадщину Возняка майже афористичні: «Ці праці вирізняються прецизійною скрупульозністю, багатством фактичного матеріалу, сумлінним його опрацюванням, ясністю й доступністю викладу і, безперечно, є цінним внеском у розвиток шевченкознавства» (Корнійчук, 2020, с. 165).

У новаторському розділі «Особливості когерентності літературознавчих досліджень і сучасної наукової комунікації» Роман Крохмальний аналізує наукову спадщину Возняка крізь призму модерних методик і методологій та засвідчує фундаментальність його праць, джерелознавчу цінність, науковий етос і фундаментальну актуальність для сучасної філології. Стрижневу рису наукової методології вченого, на якій постійно акцентував його найкращий учень і послідовник у франкознавстві Іван Денисюк («Характерним атрибутом наукової методології одного з найбільших істориків української літератури – академіка Михайла Возняка – була вимога розуміння цілісності літературного процесу і в рамках його цілісного уявлення про всю спадщину окремого письменника. Учений цінив моноконцепцію дослідника, її оригінальність як надбудову над ґрунтовно пізнаним фактичним матеріалом і засуджував колективні історії літератури, у яких автори поодиноких розділів забувають про закономірності розвитку літературних явищ як тривалі процеси») (Крохмальний, 2024, с. 72), Крохмальний аргументовано підсумовує: «Українська наука потребує активних сучасних послідовників академіка М. Возняка. Сьогодні годі претендувати бодай на напівістинність зауважень, особливо методологічних, однак очевидно, що штучний інтелект має серйозного суперника – інтелект колективний людський, який (про це детально говорили в науковому світі ще в теорії управління 1960–70-х років) твориться (парадокс) завдяки динамічній соці-

альній комунікації. І дає колективний інтелект досі “немислимі” можливості! Національна ідентифікація, проблеми збереження художнього мислення особистості і неповторного колективного світорозуміння народів – ось ключ до збереження Людини у складних вакцинованих алгоритмах нашого часу» (Крохмальний, 2024, с. 93).

Найбільш відповідним провідній проблемі нашого дослідження, принаймні одній із двох (перша з них – з’ясування комплексу літературознавчої методології академіка М. Возняка; друга – показати й довести високий рівень наукової суб’єктності, оригінальності спадщини вченого), в аналізованій колективній монографії цілком неочікувано виявився підрозділ Юрія Горблянського. Неочікувано, бо поміщений в останньому розділі книги на пошану видатного вченого й педагога та має назву «Контакти і спадок Михайла Возняка. In memorem». До того ж це найбільший за обсягом текст у ній, майже на два друковані аркуші (Горблянський, 2024, с. 259–294), фактично – «мінімонографія». Сучасний вознякознавець опрацював і осмислив величезний масив мемуарного та епістолярного матеріалу про засновника львівської франкознавчої школи й патрона кафедри історії української літератури Львівського університету. Горблянський вільно оперує Big Data (Великі дані – І. С.) життєтворчості Возняка, «терабайтами» інформації. Щоправда, можна говорити і про Data Lake (Озеро даних – І. С.) як про сховище, де збережено величезні масиви сирих, тобто неопрацьованих даних, однак автор не тільки у доступності їх, але й дає їм оцінку. Зокрема, окреслює науковий метод Михайла Возняка крізь призму його текстологічної та видавничої діяльності, де суб’єктність ученого засвідчена філігранною роботою з першоджерелами. Тобто Ю. Горблянський вважає, що суб’єктність ученого виявлялася, зокрема, у його вмінні виокремити автентичний голос автора з-під нашарувань пізніших редакцій та ідеологічних викривлень, тому говорить про *текстологічну суб’єктність* Возняка та його вміння «реабілітувати» текст. З величезною емпатією Горблянський «творює» на основі спогадів сучасників власний, дуже «людський» образ «академіка з легенди». Виводить цей образ з теплотою, живопи-

сує з неприхованою симпатією, адже вчений «був «людиною науки», а «політик із нього був ніякий», – «правдива дитина», за висловом Івана Німчука («Возняк ладен був прийняти який-будь лад на Україні, аби цей лад очолювали українці»). Політичною наївністю і дивакуватістю М. Возняк нагадував доктора Серафікуса з однойменного роману Віктора Петрова-Домонтовича. В. Дорошенко, проте, застерігав, що сам-згадував численні дивацтва М. Возняка «не на те, щоб його осмішити», а щоби «повніше змалювати його постать із усіх боків», адже «великі заслуги на полі української науки переважають усі його дивацтва» (Горблянський, 2024, с. 264–265).

Позаяк це своєрідні «сантименти», адже передає Ю. Горблянський сьогочасне ставлення до особистості М. Возняка, звернемося все-таки до суперечливих оцінок цієї постаті в актуальних для нашого дослідження «скандальних» спогадах видатного українського філолога Юрія Шевельова (Шевельов (Шерех), 2001, т. 1–2). Ось як про це пише той же Горблянський: «Дуже непривабливою, навіть карикатурною, постає особа М. Возняка, як і численних інших знакових представників галицької інтелігенції, у спогадах Ю. Шереха (Шевельова) “Я – мене – мені... (і докруги)...” І хоча Шерехові зустрічі з багатьма людьми (харків’янами, киянами, львів’янами), за самозізнанням мемуариста, “були принагідні, випадкові й без глибшого сліду”, проте зашкічувати їх негативними, знижувальними характеристиками вважав либонь за важливу місію» (Горблянський, 2024, с. 265). Тут же перераховано ті метафоричні образливі означення-прізвиська («анекдотична постать», «кунсткамерний примітив», «паперовий щур», «апогей причинкарства», «ніколи не пускався в якісь синтези чи узагальнення», «ввесь сіризна», «європеець за руб двадцять», «професор гімназійний»... Власне, «іхтіозавр»... Таке накопичення негативних, а то й зневажливих характеристик по-справжньому вражає! Ось як це виглядає в оригіналі: «Апогеем причинкарства була діяльність Михайла Степановича Возняка. Діяльність його була безконечно корисна. Паперовий щур, він розкопав сотні, а може, й тисячі документів різних періодів українського літературного й громадського

розвитку, без них ми багато чого просто не знали б. І він видав їх з дипломатичною точністю для загального користання. Але, Боже, який же він був нудний! Розміряно й певно він щодня сидів над своїми пожовклими паперами, копіюючи їх рукою, і не було в його уяві найменшої загальної ідеї, найменшого запалу, ніякісінького розуміння літератури. З зовнішністю попихача в великій купецькій крамниці, кирпатий, круглоголовий, з невідразними сірими очима, – сама протилежність натхненню, весь сірий і весь сіризна, навіть дещо кольорова краватка виглядала сірою на ньому, завжди та сама» (Шевельов (Шерех), 2001, т. 1, с. 264).

Юрій Горблянський відзначає той тонкий нюанс, що «Ю. Шерех пояснив читачеві, чому подав такий геть принизливий образ свого сучасника, видатного науковця: мовляв, з нами, прибульцями зі сходу, він не сходився, але не так з пихи й заздрости, а радше з політичних міркувань. Ми були для нього прихильниками німців, а він чекав на повернення радянської влади – він ніколи не приховував цього – і не хотів себе компрометувати небажаними зв'язками» (Горблянський, 2024, с. 265–266). Наступні сторінки у цитованому підрозділі монографії детально конспектують аргументи відповіді-реакції Вознякового учня, професора Івана Денисюка, які Ю. Горблянський повністю поділяє та вважає етично виправданими, справедливими й переконливими: «Як наголосив І. Денисюк, безапеляційні принизливі, “далекі від коректності”, несправедливі судження про галицьких інтелігентів, “характерників”-класиків, зокрема й академіка М. Возняка, чиї дослідницькі праці “не завжди знаходили розуміння оригінальності їх особистості й належне поцінування наукового доробку”, звучали здебільшого від тих, хто дивився на галичан “з дозою упередженості й зверхності”. До того ж, отакі негативні характеристики “ображають нас, їхніх учнів, і своїм тоном, і стилем, далеким від коректності, і змістом, хоч би походили від талановитих мемуаристів типу Юрія Шевельова”» (Горблянський, 2024, с. 266), тут же слушно зацентрувавши справжній «діагноз», причину таких непривабливих оцінок галицьких учених: «Проте, наголошував учень «Академіка з легенди» (себто Іван Денисюк – І. С.),

в тих непривабливих характеристиках І. Свенціцького, М. Возняка та В. Щурата проступає “погано замаскований егоцентризм мемуариста”» (Горблянський, 2024, с. 266). Безперечно, постать Шевельова не була позбавлена рис егоцентризму, водночас його критика обмеженості, наукової ізоляваності, наукового провінціалізму галицьких учених означеного періоду теж мала свої мотивації. І варто наголосити окремо, що головню йдеться про перший том спогадів, про враження від перебування у Львові під час німецької окупації, а особисті взаємини «фольксдойче», німця Шнайдера з походження, який свідомо обрав українську ідентичність, з нацистами були відверто ворожі. Юрій Шерех однаково зневажав і советську, і нацистську системи. Попри це, він також «співпрацював» з окупаційними режимами, що згодом, коли став викладачем Колумбійського університету в США, послугувало підставою для звинувачень у «коллаборантстві з нацистами». А під час окупації Харкова у 1941–1942 рр. Шевельов працював у газеті «Нова Україна», де публікував переважно літературно-критичні та мовознавчі статті. І це була своєрідна форма виживання для інтелектуала, який не міг працювати за радянської влади. Тож тут дуже цікавою може бути паралель між діяльністю обох наших «опонентів» чи «антагоністів» (беру в лапки ці означення, бо такими їх не вважаю – І. С.): М. Возняк теж доволі активно співпрацював із німецькою окупаційною владою Львова і публікувався на сторінках тогочасних «коллаборантських» українських видань. Детальний аналіз франкознавчих студій Возняка цього періоду здійснив уже цитований дослідник Микитюк (2024, с. 174–191), ми ж звернемося до дуже типової для Шевельова оцінки цих львівських видань, де, власне, друкувався Возняк: «Не були центрами культурних контактів і газети. Власне, у Львові ми мали до діла дві – “Львівські вісті” й “Краківські вісті”. Перша була фактично німецьким органом, своєрідною паралеллю до київського “Нового українського слова”, хоч і дещо ліберальнішою, бо й сам режим у Галичині був ліберальніший від київського, але такою ж пустопорожньою, і редактор її, Осип Боднарівч, цілком не був зацікавлений у здобуванні нових і загалом кваліфікованих співробітників. Хоч він мав

заслуги в українській журналістиці передвоєнних років, але тепер справляв враження втомленої людини, байдужої до навколишнього. «Краківські вісті» редагував Михайло Хом'як. Я не зустрічався з ним особисто. Газета була в українських руках. Загально-інформаційний матеріал вона мусіла містити з німецьких джерел, український матеріал був чесний, але зовсім не газетного типу і цілком випадковий. Переважно це були довгі статті, часто з продовженнями в інших числах, багато з нього мало наукове значення, але було воно далеке від проблемності, живої дискусії, наболіло-сти. Дуже часто були це типові причинки – давнє галицьке слово, що окреслювало публікації фактично відповідні дійсності, але без живої думки за ними» (Шевельов (Шерех), 2001, т. 1, с. 368).

Отже, знову «типові причинки», вимоги «живої думки», або ж – сучасної методології. У цьому контексті варто повернутися до аргументів найвидатнішого учня академіка, думки якого так вичерпно скомпільював Ю. Горблянський: «Отже, вважав І. Денисюк, іще однією “стереотипною хибю” в характеристиці академіка є твердження, начебто М. Возняк “тільки збирав фактичний матеріал і не здатний до теоретичного узагальнення”. У своїй праці науковець здебільшого застосовував «генетичний метод з підмогою старого доброго філологічного, ефективного при коментуванні текстів»; до того ж уже замолоду майбутній академік (тут І. Денисюк апелював до міркування Лариси Бондар із тез виступу “М. Возняк – рецензент творів Івана Франка” на возняківських читаннях 1990 року) навіть у рецензіях не просто переказував зміст, а й аналізував, ставив проблему національного в літературі, причому аналіз поєднував зі синтезом. Тому стереотип суто фактолога, збирача та публікатора матеріалів, котрий не спроможний робити синтетичні узагальнення та висновки, є цілковитою упередженістю, чисюсь добре продуманою спеціальною стратегією задля аберації адекватної оцінки Вознякового творчого доробку та науково-інтелектуальних можливостей» (Горблянський, 2024, с. 268). До слова, тут варто наголосити на факті, що його відзначає і Горблянський: Іван Денисюк не був конфліктною людиною, тож, захищаючи честь і свого вчителя, і цілої

школи франкознавства у Львові, шукав точки дотику, спільне й об'єднувальне в діяльності двох видатних філологів. Денисюк писав про те, що в другому томі спогадів Шевельов значно «пом'якшив» тональність, знизив реєстр критики львівських учених. Урешті, харків'янин бачив загальну ауру Галичини, її українськість на відміну від дуже вже зросійщеної Слобожанщини, тож промовистими і вартими цитування є такі слова українського лінгвіста: «Не менше розмов було між Юрком (Лавріненком – І. С.) і мною. Ми намагалися підсумувати наш радянський досвід. Ми жадібно ковтали повітря інтелектуального Львова в усій різноманітності його типів, починаючи від тих, кого ми сприймали як іхтіозаврів на зразок старого Щурата або й молодшого Возняка й до молодших віком і духом, таких, як Борис Ольхівський або Марія Струтинська. Або тільки духом, як Микола Шлемкевич або Василь Сімович. Були львівські інтелігенти дуже різні, але єднали їх ідеологічні риси – **національна ідея, самостійництво, національна гордість**_(виділення наше – І. С.). І також психологічні – може, неусвідомлювана ними самими цупкість українських традицій, закорінених у селі. Усе це треба було сформулювати, оцінити, зважити, і тут залягли корені наших розмов» (Шевельов (Шерех), 2001, т. 2, с. 83).

Щодо розділу Ю. Горблянського, то це досконалий зразок komponування й аналізу творів мемуарного характеру, спогадів, коли упорядник намагається залишатись максимально об'єктивним, безстороннім у викладі часто, безперечно, дуже суб'єктивного матеріалу і втручається в нього тільки відповідно до законів цього «тонкого» жанру. Зокрема, дуже точно й «делікатно» коментує спогади М. Нечитайлюка про те, як М. Возняк в останні роки життя самоусувався від організаційної й представницької роботи, власноруч формуючи думку про те, що його «парафія» – це архіви, «...що своє покликання він начебто вбачає в пошуку невідомих творів, матеріалів, документів і в їхньому коментуванні, проте “без політичного висвітлення”, бо це – справа наступного покоління: в академіка нібито “не працювало” теоретично-синтетичне мислення» (Горблянський, 2024, с. 282). Безперечно, це було формою захисту, своєрідною

«мімікрією» перед загрозою потрапити під партійні «чистки», а то й просто обридливістю від того «аналізу» й «синтезу», що його вимагала комуністична влада. Тож це був свідомий вибір Возняка, – хай краще «причинкарство», текстологічна робота й джерелознавство, ніж фальшиве ідеологічне, на догоду імперській доктрині, яка нищить все українське, «псевдолітературознавство». Про наслідки такого вибору пише також і Л. Клебан: «Членство в низці українських організацій, виразні державницькі переконання в роки національно-визвольних змагань 1914–1923 років наклали відбиток на висвітлення його наукового та творчого доробку в радянський період. Згодом його праці розкритикує радянська історіографія в основному через надто довгі цитати, відсутність аналізу матеріалу та його критичне осмислення» (Клебан, 2020, с. 140).

Висновки Горблянського дуже коректні і ґрунтовані на дуже емпатійному сприйнятті авторів спогадів про легендарного академіка, а також на особистій емпатії до Михайла Возняка. А головне – автор розділу зібрав воедино і фахово проаналізував неймовірно великий пласт українського літературознавства із незвичайною постаттю в епіцентрі: «Мемуарні силуети М. Возняка реконструюють постать академіка як людину насправді непросту, начебто зичливої натури, проте в певних ситуаціях україногористичну, нордовисту, принципову, рішучу, непоступливу. Вони підштовхують до ще одного важливого висновку: якщо пишеш про своїх сучасників у параметрах документалістики, то дотримуйся доброчесності, шляхетної етики інтелектуала, бо рано чи пізно кожне слово має потенційну здатність стати предметом ретельного осмислення й бути спростованим через некоректність, упередженість чи нетактовність. Вивчення життєвої й творчої долі особистості на основі мемуарних візій часто може видаватися безперспективним, непотрібним із огляду на нібито недокументальну природу, виразну суб'єктивність такого матеріалу. Проте завжди варто пам'ятати, що спогади акумулюють патос величчя тієї чи іншої особи, події, феномену і переконують у їхній значущості для певних етапів суспільної та інтелектуальної історії локального чи й світового масштабу. У спогадових імпресіях про

М. Возняка автори вдавались і до наукового стилю, і до елементів художності, і до прийомів інтелектуальної гри в підтекстову (Горблянський, 2024, с. 293).

Висновки. Підсумовуючи вознякознавчу проблематику ХХІ сторіччя, можемо з певністю стверджувати, що навколо оцінки наукового рівня й суб'єктності Михайла Возняка відбулася й досі триває широка дискусія, позитивним вислідом якої стала активізація досліджень як особистого спадку вченого, так і літературознавчих студій епохи. Імпульсом до цієї дискусії послужувала публікація в Україні 2001 року спогадів видатного українського лінгвіста Юрія Шевельова, які мали «ефект бомби», спричинивши значний науковий резонанс. Про суб'єктивність і зумисну публіцистичність цих оцінок в емігрантських мемуарах свідчить велика кількість ненаукових метафор, кліше, ярликів, які, однак, часто дуже точно передають особливий неповторний характер тої чи тої наукової проблеми. Безперечно, ми можемо продовжувати називати Михайла Возняка «причинкарем» у позитивному науковому сенсі, оскільки значну частину його величезного доробку становлять саме «*причинки*» – розвідки, спрямовані на виявлення нових фактів, уточнення дат чи оприлюднення досі невідомих матеріалів. Однак засуджувати наукову методологію вченого з погляду сучасності є неправильним, а таке явище в науці має назву *презентизм*, – це помилка сприйняття, коли ми оцінюємо спадщину історичних постатей крізь призму вже сучасних цінностей чи знань. Певну наукову цінність становлять матеріали полеміки, що розгорнулася після публікації спогадів Шереха-Шевельова. Справжнім фідбеком, науковою подією того часу стала рефлексія Івана Денисюка, у якій він довів беззаперечну наукову оригінальність Возняка і його школи, а також дуже толерантно вказав на причини і джерела дискредитаційного й упередженого виступу. Можливо або й напевно, що визначний літературознавець Денисюк мав на увазі ту шокуючу багатьох конфліктність та дистанційованість Юрія Шевельова на еміграції, коли часто він опинявся на самоті, одночасно засуджуваний багатьма громадськими чи партійними колами через свою безкомпромісність та інтелектуальну гордість, яка часто переходила в гординю. Як відомо з інтелекту-

альної біографії Шевельова, йому властиво була й самоіронія, визнання своїх вад, сумніви, але в жорстких оцінках львівських науковців, зокрібно й Михайла Возняка, йдеться про наукову гіперболізовану безкомпромісність, а також те явище для української культури, що отримало назву в його знаменитій визначенні-тріаді як *провінційність*. Маємо на увазі відому фразу про трьох ворогів українського відродження – москву, кочубеївщину і провінційність.

Щодо наукової методології академіка Возняка, то етапним явищем у її пізнанні стало видання у Львівському національному університеті імені Івана Франка колективної монографії «Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка» (2024), де простежено багатогранну діяльність ученого-літературознавця, розкрито проблемні питання його непрості біографії, акцентовано національну поставу вченого з «Франкової когорти», а також розкрито маловідомі сторінки його «причинкарських» мовознавчих студій та педагогічно-організаційної діяльності. Концептуальними засадами, методологічною базою Возняка сучасні дослідники визначають:

1. *Принципи культурно-історичної школи*, заснованої на скрупульозному джерелознавчому аналізі. Як представник і продовжувач літературознавчої школи Омеляна Огоновського (передовсім в історії літератури), Івана Франка (в літературній критиці і теоретичних аспектах літературознавства) Возняк поєднував енциклопедизм і постійну увагу до текстології.

2. *Націєцентричний підхід* у науці й літературі. Тобто він бачив літературний процес та науковий супровід його як органічну невід'ємну частину і складник формування портрета Михайла Возняка.

української нації та державотворення. Історія літератури для Возняка – це найперше історія духовного життя нації.

3. Вагомим аспектом його літературознавчого інструментарію, його особистісних чи персональних методик більшість вознякознавців називає *філологічний позитивізм*, тобто виявлення, верифікація та видання раніше невідомих текстів. Його дослідження часто починалися з архівної знахідки, яка ставала фундаментом для ширших історико-літературних узагальнень.

4. Ще одним компонентом методології академіка називають *бібліографічний (джерелознавчий) базис*. Основою літературознавства, на переконання Возняка, є систематизація знань і видань, тож виправданою є увага до бібліографічних покажчиків, рецензій, загалом до «науки фактів».

5. Дуже узагальнено означимо його *франкознавство як окремий авторський літературознавчий метод*, в основі якого методика цілісного аналізу, що передбачає комплексний шлях від життєписних нюансів до ідейно-естетичного змісту, інтертекстуальної та генологічної специфікації.

Перспективи подальших досліджень наукової методології Михайла Возняка передбачають вивчення кожного з зазначених вище аспектів наукової роботи ученого, починаючи від принципів культурно-історичної школи в літературознавчих студіях та націєцентричного історіографічного підходу, студій філологічного позитивізму та бібліографічного компонента як джерелознавчого базису літературознавства. Особливу увагу в перспективі ширшого дослідження матиме франкознавство як авторський літературознавчий метод академіка та створення цілісного наукового

ЛІТЕРАТУРА

- Баса О.** Інтермедіальний потенціал «Історії української літератури» Михайла Возняка. *Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка* : монографія / упор. В. І. Микитюк, Н. Л. Федорак. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024. С. 38–46.
- Гнатюк М.** Джерелознавство як метод наукових студій Михайла Возняка. *Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка* : монографія / упор. В. І. Микитюк, Н. Л. Федорак. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024. С. 28–37.
- Гнатюк М.** Науковий подвиг академіка Михайла Возняка. Михайло Возняк. *Історія української літератури* / упоряд., передм. М. Гнатюка. 2-ге вид., випр. Львів : Світ, 2012. С. 5–28.
- Горблянський Ю.** Мемуарні силуети Михайла Возняка : контрверсії репрезентацій. *Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка* : монографія / упор. В. І. Микитюк, Н. Л. Федорак.

- Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024. С. 258–294.
- Денисюк І.** Академік з легенди. І. О. Денисюк. *Літературознавчі та фольклористичні праці* : У 3 томах, 4 книгах. Львів : [У надзаг. : Львівський національний університет імені Івана Франка], 2005а). Т. 1. Кн. 2. С. 381–409.
- Денисюк І. О.** Франкознавство у Львівському університеті. І. О. Денисюк. *Літературознавчі та фольклористичні праці* : У 3 томах, 4 книгах. Львів : [У надзаг. : Львівський національний університет імені Івана Франка], 2005б). Т. 2 : Франкознавчі дослідження. С. 259–265.
- Клебан Л.** Світогляд та наукові інтереси Михайла Возняка : формування і становлення. *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. 2020. Випуск 21. С. 128–143.
- Корнійчук В.** Михайло Возняк – шевченкознавець. *Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка* : монографія / упор. В. І. Микитюк, Н. Л. Федорак. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024. С. 142–165.
- Крохмальний Р.** Особливості когерентності літературознавчих досліджень і сучасної наукової комунікації. *Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка* : монографія / упор. В. І. Микитюк, Н. Л. Федорак. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024. С. 72–93.
- Крупач М.** «Історія скаже, що я був я, а не більшовик» (Михайло Возняк і національно-державницьке літературознавство). *Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка* : монографія / упор. В. І. Микитюк, Н. Л. Федорак. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024. С. 17–27.
- Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка : монографія / упорядники: В. І. Микитюк, Н. Л. Федорак. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2024. 338 с.
- Микитюк В.** «Германофільство» Михайла Возняка в часі другої світової війни : франкознавчі студії на шпальтах «Львівських» і «Краківських вістей». *Літературознавчий дискурс і спадок Михайла Возняка* : монографія / упор. В. І. Микитюк, Н. Л. Федорак. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024. С. 174–192.
- Синичич Г.** Публіцистика Івана Франка 90-х років XIX – початку XX століття : історіографія питання. *Вісник Львівського університету*. 2011. Вип. 34. С. 143–152.
- Стойко І.** «Діаспорні українські літературознавці (Ю. Шевельов, Л. Луців, Б. Кравців, В. Дорошенко) про «причинкарство» Михайла Возняка». *Проблеми гуманітарних наук. Збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. 2025. Вип. 62. С. 136–146. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2025.62.16>.
- Шевельов (Шерех) Ю.** Я – мене – мені (і довкруги). Харків – Нью-Йорк : «Березіль», 2001. Т. 1. 431 с.
- Шевельов (Шерех) Ю.** Я – мене – мені (і довкруги). Харків – Нью-Йорк : «Березіль», 2001. Т. 2. 304 с.

REFERENCES

- Basa, O.** (2024). Intermedialnyi potentsial «Istории ukrainskoi literatury» Mykhaila Vozniaka [Intermediary potential of Mykhailo Vozniak's «History of Ukrainian Literature»]. In V. I. Mykytiuk, N. L. Fedorak (Eds.), *Literaturoznavchyi dyskurs i spadok Mykhaila Vozniaka – Literary-scientific discourse and the fall of Mykhailo Vozniak* (pp. 38–46) Lviv: Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
- Hnatiuk, M.** (2024). Dzhereloznavstvo yak metod naukovykh studii Mykhaila Vozniaka [Bibliography as a method of scientific studies by Mykhailo Vozniak]. In V. I. Mykytiuk, N. L. Fedorak (Eds.), *Literaturoznavchyi dyskurs i spadok Mykhaila Vozniaka – Literary discourse and the legacy of Mykhailo Vozniak* (pp. 28–37). Lviv: Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
- Hnatiuk, M.** (2012). Naukovyi podvyh akademika Mykhaila Vozniaka [Scientific achievements of academician Mykhailo Vozniak]. In M. Hnatiuk (Ed.), *Mykhailo Vozniak Istoriia ukrainskoi literatury – Mykhailo Vozniak History of Ukrainian Literature* (pp. 5–28). Lviv: Svit [in Ukrainian].
- Horblianskyi, Yu.** (2024). Memuarni syluety Mykhaila Vozniaka: kontroversii reprezentatsii [*Memoirs of Mykhailo Vozniak: Controversies of Representation*]. In V. I. Mykytiuk, N. L. Fedorak (Eds.), *Literaturoznavchyi dyskurs i spadok Mykhaila Vozniaka – Literary discourse and the legacy of Mykhailo Vozniak* (pp. 258–294). Lviv: Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
- Denysiuk, I.** (2005). Akademik z lehendy [Academician of legends]. In I. O. Denysiuk. *Literaturoznavchi ta folklorystychni pratsi – Literary and folkloristic works* (Vols. 1–3; Vol. 1), (Books 1–4; Book 2), (pp. 381–409). Lviv: [U nadzah.: Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka]

- [in Ukrainian].
- Denysiuk, I. O.** (2005). Frankoznavstvo u Lvivskomu universyteti [Francophone Studies at Lviv University]. In I. O. Denysiuk. *Literaturoznavchi ta folklorystychni pratsi – Literary and folkloristic work* (Vols. 1–3; Vol. 2), (Books 1–4; Book 2), (pp. 259–265). Lviv: [U nadzah: Lvivskiyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka]: Frankoznavchi doslidzhennia [in Ukrainian].
- Kleban, L.** (2020). Svitohliad ta naukovy interesy Mykhaila Vozniaka: formuvannia i stanovlennia [Mykhailo Voznyak's worldview and scientific interests: formation and consolidation]. In *Naukovi zoshyty istorychnoho fakultetu Lvivskoho universytetu – Scientific journals of the Faculty of History of Lviv University*, 21, 128–143 [in Ukrainian].
- Korniichuk, V.** (2024). Mykhailo Vozniak – shevchenkoznavec [Mykhailo Voznyak – Shevchenko scholar]. In V. I. Mykytiuk, N. L. Fedorak (Eds.), *Literaturoznavchyi dyskurs i spadok Mykhaila Vozniaka – Literary-scientific discourse and the fall of Mykhailo Vozniak* (pp. 142–165). Lviv: Lvivskiyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
- Krokhmalnyi, R.** (2024). Osoblyvosti koherentnosti literaturoznavchykh doslidzhen i suchasnoi naukovoї komunikatsii [Peculiarities of coherence between literary studies and modern scholarly communication]. In V. I. Mykytiuk, N. L. Fedorak (Eds.), *Literaturoznavchyi dyskurs i spadok Mykhaila Vozniaka – Literary-scientific discourse and the fall of Mykhailo Vozniak* (pp. 72–93). Lviv: Lvivskiyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
- Krupach, M.** (2024). «Istoriia skazhe, shcho ya buv ya, a ne bilshovyk» (Mykhailo Vozniak i natsionalno-derzhavnytske literaturoznavstvo). In V. I. Mykytiuk, N. L. Fedorak (Eds.), *Literaturoznavchyi dyskurs i spadok Mykhaila Vozniaka – Literary-scientific discourse and the fall of Mykhailo Vozniak* (pp. 17–27). Lviv: Lvivskiyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
- Mykytiuk, V. I., Fedorak, N. L.** (Eds.). (2024). *Literaturoznavchyi dyskurs i spadok Mykhaila Vozniaka [Literary-scientific discourse and the fall of Mykhailo Vozniak]*. Lviv: LNU imeni Ivana Franka. Retrieved from: <https://philology.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/02/Literaturoznavchyy-dyskurs-i-spadok-Mykhayla-Vozniaka-monohrafiia-V.-Mykytiuk-N.-Fedorak-L.-Mishchenko-ta-in.-za-red.-V.-Mykytiuka-N.-Fedoraka.-Lviv-LNU-imeni-Ivana-Franka-pdf> [in Ukrainian].
- Mykytiuk, V.** (2024). «Hermanofilstvo» Mykhaila Vozniaka v chasi druhoi svitovoi viiny: frankoznavchi studii na shpaltakh «Lvivskykh» i «Krakivskykh vistei» [Mykhailo Vozniak's «Hermanophilism» in the Second World War: Franko-exploring studies on the pages of the «Lviv» and «Krakow» newspapers]. In V. I. Mykytiuk, N. L. Fedorak (Eds.), *Literaturoznavchyi dyskurs i spadok Mykhaila Vozniaka – Literary-scientific discourse and the fall of Mykhailo Vozniak* (pp. 174–192) Lviv: Lvivskiyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
- Synychych, H.** (2011). Publitsystyka Ivana Franka 90-kh rokiv XIX – pochatku XX stolittia: istoriografiia pytannia [Ivan Franko's Publicity in the 1990s and Early 20th Centuries: Historiography]. *Visnyk Lvivskoho universytetu – Lviv University Bulletin*, 34, 143–152 [in Ukrainian].
- Stoiko, I.** (2025). «Diasporni ukraïnski literaturoznavtsi (Yu. Shevelov, L. Lutsiv, B. Kravtsiv, V. Doroshenko) pro «prychynkarstvo» Mykhaila Vozniaka» [“Ukrainian literary scholars of the diaspora (Yu. Shevelov, L. Lutsiv, B. Kravtsiv, V. Doroshenko) on the “pretexting” of Mykhailo Voznyak]. In *Problemy humanitarnykh nauk. Zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii «Filolohiia» – Problems of the Humanities. Collection of Scientific Papers of the Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University. Series “Philology”* (Issue 62), (pp. 136–146). DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2025.62.16> [in Ukrainian].
- Shevelov (Sherekh), Yu.** (2001). *Ya – mene – meni (i dovkruihy) [I – me – myself (and everything around)]* (Vols. 1–2; Vol. 1). Kharkiv – Niu-York: «Berezil» [in Ukrainian-USA].
- Shevelov (Sherekh), Yu.** (2001). *Ya – mene – meni (i dovkruihy) [I – me – myself (and everything around)]*. (Vols. 1–2; Vol. 2). Kharkiv – Niu-York: «Berezil» [in Ukrainian-USA].

Дата першого надходження статті до видання: 11.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 16.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026